

11. Dědictví Republiky mnoha národů

↑ Adam Mickiewicz by mohl být symbolem dědictví Rzeczpospolité. Největší básník polského jazyka se narodil v dnešním Bělorusku (1798) a vždy se cítil být občanem Rzeczpospolité. Jeho hlavní dílo začíná veršem „Litvo, má vlasti!“ Právě na Mickiewicze navazoval papež Jan Pavel II., když polsko-litevskou unii nazval předobrazem spolupráce celého kontinentu v rámci Evropské unie („od Lublinské k Evropské unii“). / Zdroj: archiv autora

↑ Naposledy byl erb Polsko-litevské unie, obohacený navíc o ukrajinský erb s Archandělem Michaellem, použit během lednového povstání proti carskému Rusku v letech 1863–1864. / Zdroj: Wikimedia Commons

Polsko-litevská republika byla vymazána z mapy v roce 1795. Přesto však její tradice přetrvaly v étosu boje „za naši a vaši svobodu“, který během 19. a 20. století používali bojovníci v četných protiruských povstáních. Tento étos odkazoval právě k tradici svobodné republiky, jež měla v kontrastu s ruským impériem, vnucujícím podmaněným společností triádu samoděržaví, pravoslaví a rusifikace, umožnit různým národům zachovat si svou volnost a „jednotu v jinakosti“. Ačkoliv etnický nacionalismus vzpomínku jednotlivých národů bývalé Republiky na společné dědictví ve 20. století utlumil a způsobil i mnohé vzájemné rozbroje, idea konfederace či úzké spolupráce namířené proti ruskému imperialismu se opakovaně navracela, ať už během povstání v roce 1863 či těsně po první světové válce. V dobách komunismu pak exilový spisovatel Jerzy Giedroyc pronesl slavné proroctví o tom, že Polsko může být skutečně svobodné jedině tehdy, jsou-li současně svobodné Litva, Bělorusko a Ukrajina. Pro Bělorusy a Ukrajince, ohrožené imperiální velkoruskou ideou a vizí unifikovaného „ruského světa“ i po roce 1991, představují hrdinové jako kníže Konstantin Ostrožský či hejtman Sahajdačnyj, jakož i slavné momenty dávné Republiky podstatné symboly odlišnosti, svébytnosti a příslušnosti k evropskému civilizačnímu prostoru. Nepřestávají připomínat, že Republika ještě nezahynula, dokud jsme naživu a dokud věříme, že pouta vzájemné občanské loajality jsou silnější než rozdíly v jazyce, ve víře či v původu i než jakýkoli nepřítel, jenž by nám chtěl tato hodnotová pouta zpřetrhat.

„... velký národ, Litva, spojil se s Polskem jako muž se ženou, dvě duše v jednom těle. A nebylo nikdy předtím takového spojení národů. Ale později bude. Neboť toto spojení a ženitba Litvy s Polskem je formou budoucího spojení všech křesťanských národů, jménem Víry a Svobody.“

Adam Mickiewicz, *Knihy národa polského a poutnictva polského*, 1832

↑ Heslo „za naši a vaši svobodu“ a pevné přesvědčení o svébytnosti a právu na sebeurčení národů středovýchodní Evropy je součástí dědictví Republiky a Ústavy 3. května. Na fotografii prezidenti Polska, Ukrajiny a Litvy na demonstraci v Tbilisi během ruské agrese proti Gruzii v roce 2008. / Foto: PAP, Radek Pietruszka

← Záběry ze současného Polska a Litvy – polský pohraničník pomáhající ukrajinským uprchlíkům na hraničním přechodu v Medyce a demonstrace na podporu Ukrajiny ve Vilniusu. / Foto: Darek Delmanowicz / PAP (vlevo); Michele Ursi | Dreamstime.com (vpravo)

↑ Nalezení ostatků několika vůdců lednového povstání z roku 1863 na území dnešní Litvy a Běloruska se v roce 2018 stalo příležitostí k manifestaci vůle ke spolupráci států, které se mohou na dědictví Rzeczpospolité odvolávat. Ceremonie se konala v klasicistní katedrále ve Vilniusu. / Foto: Kancelář prezidenta Polské republiky

↑ Jedním z pohřbených byl Konstanty Kalinowski / Kastus Kalinoŭski / Konstantinas Kalinauskas – hrdina tří národů, považovaný za jednoho z hybatelů běloruského národního obrození. Právě jeho jménem byl pojmenován polský stipendijní program pro běloruské studenty vyloučené ze školy Lukašenkovým diktátorským režimem. Jeho jméno nese také Fórum, na němž se od srpna 2020 setkávají ve Vilniusu zástupci běloruské občanské společnosti. / Foto: Kancelář prezidenta Polské republiky

↓ V březnu 2022 došlo ke zformování batalionu běloruských dobrovolníků, bojujících na ukrajinské straně proti ruské invazi, přičemž jednotka byla pojmenována právě po Konstantym Kalinowském. Na začátku dubna čítala jednotka již několik stovek dobrovolníků, kteří se po boku ukrajinské armády zúčastnili například osvobození města Irpiň. / Zdroj: Wikimedia Commons

← Ochrana sochy kozáckého hejtmana Sahajdačného v Kyjevě, březen 2022 / © Palinchak | Dreamstime.com

← Sahajdačného jméno nesla i vlajková fregata ukrajinského námořnictva, jež byla 24. 2. 2022 v přístavu Mykolajiv vlastními námořníky raději potopena, aby se nedostala do ruských rukou. / Zdroj: Opindia.com

„Zpustla Republika, zpustla Ukrajina. Na rozvalinách bývalých měst vyli vlci a kraje kdysi kvetoucí staly se velkým hrobem. Nenávist vrostla do srdcí a otrávila bratrskou krev.“

Epilog k románu *Ohněm a mečem* od Henryka Sienkiewicze